

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ПРОГРАМА РАДА

ЛАБОРАТОРІЯ
ЗАКОНОДАВЧИХ
ІНІЦІАТИВ
www.zakbest.com.ua

ІнфоЦентр

Регулювання правовідносин у галузі збору і переробки відпрацьованих мастил в окремих країнах Європейського Союзу

Інформаційна довідка, підготовлена
Європейським інформаційно-
дослідницьким центром на запит
народного депутата України

Відпрацьовані мастила займають значну частину в загальному обсязі відпрацьованих нафтопродуктів, крім того, їх можна розглядати як сировинну базу для виробництва різних видів цінних нафтопродуктів.

Управління відпрацьованими мастилами в ЄС підпорядковане окремій Директиві про утилізацію відпрацьованих мастил 75/439/ЄЕС від 16.06.1975 зі змінами та доповненнями, внесеними Директивою 87/101/ЄЕС від 22.12.1986¹.

Під утилізацією мастил у Директиві розуміється переробка або знищення відпрацьованих мастил, а також їх зберігання на землі чи під землею (стаття 1).

Відповідно до статті 3 (1) Директиви держави-члени ЄС за відсутності технічних, економічних та організаційних перешкод зобов'язані вжити необхідних заходів з метою забезпечення пріоритету переробки відпрацьованих мастил шляхом *регенерації*. У випадку, якщо вищезазначені перешкоди не дозволяють здійснити регенерацію мастил, держави-члени повинні вжити необхідних заходів для забезпечення спалювання відпрацьованих мастил за екологічно прийнятних умов (стаття 3(2)).

Директива ЄС поставила перед державами-учасницями завдання з реалізації управління відпрацьованими маслами, проте механізми вирішення цього завдання в різних країнах в залежності від економічних умов, національних особливостей, географічного положення країни різні. Так, у справі Комісія ЄС проти Великобританії (Невиконання державою-членом обов'язків відповідно до Директиви 75/439/ЄЕС – пріоритет переробки відпрацьованих мастил шляхом регенерації) ключовим аргументом влади Великобританії на користь наявності перешкод для регенерації відпрацьованих мастил був високий попит на відпрацьовані мастила в якості палива та низький попит на регеновані мастила у поєднанні із транспортними та операційними витратами, пов'язаними з переробкою мастил².

Проте, як показує практика, найбільша проблема в розвитку регенераційної галузі в Європі - надійність поставок відпрацьованого мастила, необхідного для переробки. Регенераційні підприємства конкурують за поставку відпрацьованих мастил з такими галузями як цементна і вапнякова промисловість, які закупають відпрацьовані мастила як енергоресурси, що пов'язано з низькою ціною відпрацьованого мастила в якості палива.

Фінляндія

До нормативних актів, які регулюють порядок поводження з відпрацьованими мастилами, належать Постанова «Про управління відпрацьованими мастилами»

¹ Council Directive 87/101/EEC of 22 December 1986 amending Directive 75/439/EEC on the disposal of waste oils [Електронний ресурс] // Official Journal. – 1987. – Режим доступу до ресурсу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31987L0101>.

² Judgment of the Court (First Chamber) of 15 July 2004. Commission of the European Communities v United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. Failure of a Member State to fulfil its obligations - Directive 75/439/EEC - Disposal of waste oils - Pri [Електронний ресурс] // European Court Reports. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62002CJ0424>.

(Valtioneuvoston päätös öljyjätehuollosta) від 01.11.1997р.³, Закон «Про збір за відпрацьоване мастило» (Laki öljyjättemaksusta) від 05.12.1986р⁴.

Історично управління відпрацьованими мастилами у Фінляндії було доволі слабким – переважну більшість мастил спалювали у промислових печах, при цьому норми викидів газоподібних відходів були доволі низькими. Зростання занепокоєності екологічною ситуацією у 1980-х рр. призвело до прийняття законодавчих норм, що регулюють питання поводження з відпрацьованими мастилами. У 1984 у м. Рійгімякі було відкрито завод зі спалювання небезпечних відходів. У 1986 році Законом «Про податок на відпрацьоване мастило» було впроваджено систему зборів та субсидій.

З 2006 року податок на відпрацьоване мастило встановлений на рівні 5,75 євроцентів за літр мастила; податком обкладається будь-яке мастило, яке в перспективі стане відпрацьованим у Фінляндії. Відтак, не обкладаються податком мастила, які йдуть на експорт, а також ті, які в процесі використання споживаються повністю і безвідходно.

Кошти надходять до Міністерства екології, яке використовує їх у два способи: частина коштів йде на субсидії на збір, транспортування та зберігання відпрацьованих мастил, решта спрямовується у фонд компенсації шкоди за забруднення нафтою (Öljysuojelurahasto) на очищення ґрунту та води, забруднених в тому числі мастилами.

Міністерство екології контролює збір та переробку відпрацьованих мастил шляхом підписання довгострокових (на 5 років) угод з компанією-колектором, яку обирають в ході тендеру. Угода передбачає надання компанії повноважень на нагляд за збором відпрацьованих мастил на національному рівні та на транспортування мастил до відповідних переробників (завод з регенерації, завод зі спалювання небезпечних відходів або переробний завод). Тим не менше, частина відпрацьованих мастил, що підлягають збору, переробляються поза офіційною системою шляхом повторного використання виробником, незаконного спалювання у малих печах та захоронення в ґрунті та під водою⁵.

Лише у деяких муніципалітетах головна компанія-колектор збирає відпрацьовані мастила безпосередньо - головним чином збір мастил здійснюють місцеві компанії, з якими головна компанія укладає договір субпідряду на 5 років. Головна компанія-колектор отримує субсидії та розподіляє їх між субпідрядниками⁶.

Розмір субсидії щорічно встановлюється на фіксованому рівні в залежності від вартості збору мастил. У 2007 році компанія-колектор отримала субсидію розміром 2,052 млн. євро. У 2008 – 2010 рр. субсидії не виплачувались, оскільки дохід від продажу відпрацьованих мастил перевищив витрати. У 2011 році субсидії були встановлені на рівні 0,3 млн євро⁷.

³ Government Decision on Oil Waste Management [Електронний ресурс] // Ministry of the Environment – Режим доступу до ресурсу: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1997/en19970101.pdf>.

⁴ Laki öljyjättemaksusta [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860894>.

⁵ System analysis of waste oil management in Finland / V.Kapustina, J. Havukainen, T. Virkki-Hatakka, M. Horttanainen. // Waste Management & Research. – 2014. – №32. – С. 297–303.

⁶ System analysis of waste oil management in Finland / V.Kapustina, J. Havukainen, T. Virkki-Hatakka, M. Horttanainen. // Waste Management & Research. – 2014. – №32. – С. 297–303.

⁷ System analysis of waste oil management in Finland / V.Kapustina, J. Havukainen, T. Virkki-Hatakka, M. Horttanainen. // Waste Management & Research. – 2014. – №32. – С. 297–303.

Нідерланди

У Нідерландах відпрацьовані мастила кваліфікуються як небезпечні відходи, поводження з якими регламентується Законом «Про природокористування»⁸.

На початку 1980-х рр. державна політика була спрямована на переробку відпрацьованих мастил шляхом регенерації. У 1986 році був створений план із будівництва центрального заводу з переробки відпрацьованих мастил з метою виробництва високоякісних видів палива (суднового дизельного палива). Втім, незважаючи на надання державою відповідного дозволу та субсидії, будівництво заводу так і не було розпочате. Відтак відпрацьовані мастила не регенеруються у Нідерландах.

На сьогодні в Нідерландах існує відкритий ринок для усіх видів перероблених відпрацьованих мастил. Деякі відпрацьовані мастила експортуються на регенерацію в базові (вихідні) мастила. Основною перешкодою на ринку є той факт, що колектори відпрацьованих мастил зорієнтовані на дешевші ринки закордоном, де відпрацьовані мастила використовуються переважно як пальне⁹.

Німеччина

У Німеччині вимоги до переробки відпрацьованого мастила викладені в Постанові «Про утилізацію відпрацьованих мастил», в якій, зокрема, знайшов відображення закріплений в Директиві ЄС про утилізацію відпрацьованих мастил принцип, згідно з яким перевага повинна надаватись регенерації відпрацьованого мастила в вихідне, а не його енергетичній утилізації¹⁰.

2001 року Міністерство екології видало директиву про сприяння переробці відпрацьованих мастил у базові мастила, яка передбачає надання субсидій переробникам відпрацьованих мастил. Підприємства, що займаються переробкою відпрацьованих мастил, можуть отримувати кошти по лінії фінансування проектів в формі компенсацій будь-яких збитків, завданих в процесі виробництва вихідних мастил з відпрацьованих¹¹.

Крім того, в Німеччині виробники не сплачують окремих зборів за відпрацьовані мастила, оскільки система переробки є самозабезпечуваною – доходи покривають видатки на збір та переробку мастил¹². Якщо в 1990-х роках держава виплачувала колектору більшу частину грошових коштів за його діяльність з організації збору, то на даний час ситуація відрегульована таким чином, що витрати на збір та транспортування відпрацьованих мастил повністю оплачуються виробниками і переробниками, державні

⁸ Wet milieubeheer [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0003245/2015-07-01>.

⁹ A Report on the Implementation of Directive 75/439/EEC on Waste Oils [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: http://ec.europa.eu/environment/archives/waste/reporting/pdf/Report_Waste_Oil.pdf.

¹⁰ Altölverordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 16. April 2002 (BGBl. I S. 1368), die zuletzt durch Artikel 5 Absatz 14 des Gesetzes vom 24. Februar 2012 (BGBl. I S. 212) geändert worden ist [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.gesetze-im-internet.de/alt_lv/.

¹¹ Richtlinie zur Förderung der Aufarbeitung von Altöl zu Basisöl [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.verwaltungsvorschriften-im-internet.de/bsvwvbund_01102001_WAII5B320344.htm.

¹² Development of Guidance on Extended Producer Responsibility (EPR) [Електронний ресурс] // European Commission – DG Environment. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://ec.europa.eu/environment/waste/pdf/target_review/Guidance%20on%20EPR%20-%20Final%20Report.pdf.

дотації на збір не потрібні. Крім того, відпрацьовані мастила, відправлені на регенерацію, не підлягають продажу в якості палива.

Франція

Норми, що регулюють порядок поводження з відпрацьованими мастилами, містяться у екологічному кодексі (статті 543-3 – 543-15)¹³ та Постанові «Про умови утилізації відпрацьованих мастил» від 28 січня 1999 року¹⁴.

Відповідно до статті 543-5 екологічного кодексу Франції власники відпрацьованих мастил повинні забезпечити транспортування відпрацьованих мастил до ліцензованих колекторів або безпосередньо до оператора переробного заводу¹⁵.

Фінансування системи збору та переробки відпрацьованих мастил здійснюється за рахунок надходжень до державного бюджету з загального податку на забруднюючу діяльність (Taxe générale sur les activités polluantes)¹⁶.

Державним органом, що здійснює регулювання у сфері екологічної політики та займається, в тому числі, проблемами відходів та забруднення навколишнього середовища, є «ADEME» – агентство з питань навколишнього середовища та управління споживанням енергії (l'Agence de l'environnement et de la maîtrise de l'énergie). Саме цей орган відповідальний за надання субсидій колекторам відпрацьованих мастил¹⁷.

Норвегія

Нормативно-правовими актами Норвегії відпрацьовані мастила визначаються як небезпечні відходи, поводження з якими регламентується Законом «Про контроль за забрудненням»¹⁸ та розділом 11 Постанови «Про відходи»¹⁹.

З 1994 в Норвегії існує система субсидій за переробку відпрацьованих мастил. Кошти на субсидії надходять з державного бюджету за рахунок сплати податку імпортерами та виробниками мастил. У 2016 році податок на мастила був встановлений

¹³ Code de l'environnement. Version consolidée au 17 février 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?sessionId=7A8821D69E87CDDD84B4F80F289C33E7.tpdila23v_1?idSectionTA=LEGISCTA000006176994&cidTexte=LEGITEXT000006074220&dateTexte=20160311.

¹⁴ Arrêté du 28 janvier 1999 relatif aux conditions d'élimination des huiles usagées [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000210511&dateTexte=20160311>.

¹⁵ Article R543-5 Amended by Decree No. 2011-828 of 11 July 2011 - art. 18 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

https://translate.googleusercontent.com/translate_c?act=url&depth=1&hl=uk&ie=UTF8&prev=t&rurl=translate.google.com.ua&sl=fr&tl=en&u=https://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do%3BsessionId%3DF0C91C3D70B3E8DAD33F6282BA2DE9B9.tpdila23v_1%3FidArticle%3DLEGIARTI000024357480%26cidTexte%3DLEGITEXT000006074220%26dateTexte%3D20160311&usg=ALkjrhirXRFayVCKoJRMcWx3hj-7cgieog.

¹⁶ Le cadre réglementaire applicable aux huiles usagées [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.entreprises.cci-paris-idf.fr/web/environnement/dechets/dechets-dangereux/cadre-reglementaire-huiles-usagees>.

¹⁷ Compendium of Recycling and Destruction Technologies for Waste Oils [Електронний ресурс] // United Nations Environment Programme. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.unep.org/ietc/Portals/136/Publications/Waste%20Management/Waste_Oils_Compendium-2013March08.pdf.

¹⁸ Lov om vern mot forurensninger og om avfall [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-03-13-6>.

¹⁹ Regulations relating to the recycling of waste (Waste Regulations) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.miljodirektoratet.no/en/Legislation1/Regulations/Waste-Regulations/Chapter-11/>.

на рівні 2,13 крони за літр, відповідно відшкодування за переробку зросло з 2,24 (на 2015 рік) до 2,41 крони за літр²⁰. Щорічно держава в рамках даної програми виділяє приблизно близько 50 млн. крон на рік. Програма здійснюється під егідою Агентства з питань навколишнього середовища (Miljødirektoratet). Умови та порядок надання субсидій визначені у Схемі компенсації за утилізацію відходів²¹.

*Інформацію підготувала Катерина Пенькова,
аналітик ЄІДЦ*

²⁰ Refusjonssatsen i 2016 er 2,41 kroner per liter [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.miljødirektoratet.no/no/Tema/Avfall/Farlig_avfall/Refusjonsberettiget_spillolje/For-refusjonsanleggene1/Refusjonssatsen-i-2016-er-241-kroner-per-liter/.

²¹ Refusjonsordningen for spillolje, Vilkår for refusjon / tilskudd for mottak av spillolje Vilårsdokument av 19. januar 2015 [Електронний ресурс] // Miljødirektoratet. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://www.miljødirektoratet.no/Global/dokumenter/tema/avfall/Refusjonsordningen%20for%20spillolje_19.01.2015.pdf